

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

M.A. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2023/104230

Karar Tarihi : 20/11/2024

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : M.A.

Vekili : Av. Atilla BULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görülen yabancının güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/12/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. Suriye uyruklu başvuru, ailesiyle birlikte geçici koruma statüsüne tabi olarak Bursa'da ikamet etmekte iken göçmen kaçakçılığı suçu isnadıyla hakkında soruşturma başlatılmıştır. Göç İdaresi Başkanlığınca başvuru hakkında G-43 tahdit kodu oluşturulmuştur. Bursa Göç İdaresi, kamu düzeni veya güvenliği ya da sağlığı için tehdit oluşturduğunu değerlendirdiği başvurunun gidebileceği üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışının sağlanmasına karar vermiştir. Sözü edilen kararın gerekçe bölümünde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun geri gönderme yasağını düzenleyen 4. maddesi ile sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar hakkında sınır dışı etme kararı

alınmayacağını ifade eden 55. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin değerlendirildiği ve başvurunun ülkesine dönmek istememesi hâlinde güvenli üçüncü ülke olarak Ekvador'a sınır dışı edileceği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde menşe ülkesine sınır dışı edilmesinin sonuçlarıyla ilgili birtakım iddialarda bulunan başvuru; hayati tehlikesinin olacağı, işkenceye veya insanlık dışı muameleye maruz kalabileceği bir ülkeye gönderilmemesi gerektiğini öne sürmüştür ancak Ekvador özelinde bir iddia ileri sürmemiş; bununla birlikte idare mahkemesinden Ekvador'un güvenli olup olmadığının araştırılmasını istemiştir. İptal davasını inceleyen İdare Mahkemesi 31/10/2023 tarihinde, başvurunun Suriye'ye çıkışının gönüllülük esasına bağlandığı ve Ekvador yönünden belgelerle desteklenen bir iddia bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 20/11/2023 tarihinde öğrenmiş ve süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

8. Başvurucunun göçmen kaçakçılığı suçunu işlediği iddiasıyla açılan kamu davası devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

9. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. *Hooman Hosseinpour* [GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022, §§ 24-36; *Hüsam İbrahim*, B. No: 2020/20131, 4/10/2023, §§ 15-19.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu; hakkında sınır dışı etme kararı verilmesine neden olan yargılamanın henüz sonuçlanmadığını, suçsuz olduğunu, DAES terör örgütünden ve iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığındığını, Suriye'ye dönmek istemediğini, nereye gönderileceği belirsiz olmasına rağmen sınır dışı kararına karşı açtığı davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, ayrıca sınır dışı etme kararında Ekvador'a sınır dışı edileceği yazılsa da bu ülkeye şimdiye kadar gönderilen kişi sayısının bilinmediğini, bu ülkenin güvenli olup olmadığının da araştırılmadığını, bu ülkede de hak ihlalleri ve işkencenin devam ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Yabancıların ÷lkeye girmeleri, ÷lkede ikamet etmeleri ve ÷lkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği ÷zere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

14. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmış, yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. "*Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması*" kenar başlıklı 15. madde ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancınn sınır dışı edileceği ÷lkede, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancınn sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir. Zira böyle bir durumda yabancınn kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56). Dolayısıyla bir yabancınn sınır dışı edileceği ÷lkede öldürüleceği veya kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşılaşacağına inanılması için esaslı gerekçeler bulunması durumunda devlet, bu yabancıyı sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (*Masoud Talebi*, B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64).

15. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ÷lkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler olduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari ve yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda sınır dışı edileceği ÷lkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı ve varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 68).

16. Yabancı; etnik kökeni, dinî inancı, siyasi görüşü ya da belirli bir gruba mensubiyeti gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ÷lkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ÷lkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ÷lkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ÷lkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 66, 67).

17. İspat külfetinin başvurucuda olduğu ve başvurucunun bu külfetten doğan yükümlülüğü yerine getirdiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancınn sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancınn sınır dışı edileceği ÷lkenin genel durumu, yabancınn kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (kısmen benzer değerlendirme için bkz. A.A. ve A.A., §§ 62-64).

18. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır. Ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu

doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *A.A. ve A.A.*, § 70).

19. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, başvurucağı doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Anayasa Mahkemesi usul güvencelerinin sağlanmadığını değerlendirdiğinde ikincilik ilkesi gereği kural olarak yeniden yargılama yapılması amacıyla ihlal kararı verir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski olup olmadığı ayrıca değerlendirilir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir. Bu durumda yabancıların sınır dışı edilmesi hâlinde devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki sınır dışı etmeme yükümlülüğünü ihlal edip etmeyeceğini de ayrıca inceler (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *A.A. ve A.A.*, §§ 71, 72).

20. Anayasa Mahkemesi *Hooman Hosseinpour* ([GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022) kararında hakkında, menşe ülkesinde verilmiş bir idam cezası bulunan ve bu kararın kesinleştiğini ileri süren başvurunun henüz tespit edilmemiş güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesi işlemini ve bu işleme karşı açılan idari dava sürecini ele almıştır. Anılan kararda idarenin menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca gördüğü yabancıların nereye sınır dışı edileceğinin belirlenmemiş olması hâlinde yargı mercilerinin bahsi geçen yabancıların sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalıp kalmayacağını veya dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilip edilmeyeceğini değerlendirmeyeceği ifade edilmiştir (anılan kararda bkz. § 67). *M.E. ve diğerleri* (B. No: 2020/18186, 24/1/2024) başvurusunda ise -başka iddialar yanında- Suriye uyruklu olan ve menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görülen başvurucağın güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmelerine karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiası değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi; yaptığı incelemede sınır dışı etme kararına karşı açılan iptal davalarını inceleyen idari yargı mercilerinin güvenli üçüncü ülkeyle ilgili bir tespiti bulunmadığına, bu nedenle sınır dışı edilecekleri ülkelerde başvurucağın kötü muameleye maruz kalıp kalmayacaklarını veya dolaylı olarak menşe ülkesine gönderilip gönderilmeyeceklerini değerlendirmelerinin mümkün olmadığını dikkate almadıklarına işaret ederek kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (anılan kararda bkz. § 31).

21. Başvuruya konu olayda idari makamlar, başvurucağın menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görerek gidebileceği üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışının sağlanmasına karar vermiş; kararın gerekçe bölümünde de -daha önce bahsedilen *Hooman Hosseinpour* kararı ile *M.E. ve diğerleri* kararına konu sınır dışı etme kararlarından farklı olarak- başvurucağın ülkesine dönmek istememesi hâlinde güvenli üçüncü olarak Ekvador'a sınır dışı edileceğini belirtmiştir (bkz. § 5). Dolayısıyla aksi iddia edilse de başvurucağın hangi ülkeye sınır dışı edileceği bellidir ve anılan sınır dışı etme kararına göre kendisi istemediği sürece başvurucağın menşe ülkesine doğrudan sınır dışı edilmesi söz konusu değildir. Zira sınır dışı etme kararında veya bu kararın ekindeki bir belgede ya da sınır dışı etme kararına karşı açılan dava dosyasında bulunan ve yabancıların (davacıların) erişimine kapalı olmayıp yetkili idari birimce

düzenlenen bir belgede üçüncü ülke veya ülkeler tek tek sayılarak yabancının bu ülkelerden birine sınır dışı edilebileceği açıkça ifade edilmişse yabancının bunlardan başka bir ülkeye sınır dışı edilemeyeceği açıktır.

22. Başvurucu; güvenli üçüncü ülke olarak belirlenen Ekvador'un kararın gerekçe kısmında belirtilmesinin göstermelik olduğunu, bu ülkenin güvenli olup olmadığının araştırılmadığını ve bu ülkede de hak ihlalleri ile işkencenin devam ettiğini öne sürmüştür. Bununla birlikte Ekvador dışındaki bir ülkeye veya Ekvador tarafından menşe ülkesine gönderilebileceğini düşündüren somut bir olay veya olgudan söz etmemiş, Göç İdaresinin aldığı kararlara uyulmadığını iddia etmemiş, Ekvador'da ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağını veya bu ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık bulunduğunu ileri sürmemiştir. Böyle bir durumun varlığına işaret eden bir bilgiye de ulaşamamıştır. Kaldı ki sınır dışı kararında belirtilenen aksine Ekvador dışında başka bir ülkeye gönderilmesine karar verilmesi ve bu ülke yönünden gerçek bir risk teşkil eden durumun varlığı hâlinde başvuru hiç şüphesiz iddialarını süresi içinde yapacağı yeni bir bireysel başvuruya konu edebilecektir.

23. Sonuç olarak başvuru, Ekvador dışında bir ülkeye veya dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilebileceğini düşündüren olguları ortaya koymamış; belirlenen ülkeye sınır dışı edilmesi hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler sunmamıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvurucunun, eşi ve yaşı küçük çocukları ile birlikte yaşadığına ve sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğünün bozulacağına ilişkin iddiasının *Peri Kırık* (B. No: 2015/19795, 9/1/2019) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle, kendisine isnat edilen suç nedeniyle yapılan yargılamada henüz kesin hüküm verilmemesine rağmen sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının *Z.M. ve I.M.* (B. No: 2015/2037, 6/1/2016) kararı doğrultusunda *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini sağlamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Kararın bir örneğinin Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.